

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Військово-юридичний інститут

Кафедра загальновійськових дисциплін

С И Л А Б У С

НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**«ВІЙСЬКОВА ПЕДАГОГІКА ТА ПСИХОЛОГІЯ
(У ТОМУ ЧИСЛІ ЛІДЕРСТВО)»**

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський) рівень

Ступінь вищої освіти – бакалавр

Галузь знань – 08 «Право»

Спеціальність – 081 «Право»

Статус навчальної дисципліни – обов'язкова

Рік набору – 2020

Харків 2022

Силабус навчальної дисципліни «Військова педагогіка та психологія (у тому числі лідерство)» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право». Харків: Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2022. 15 с.

Розробник:

Н.О. Опанасенко, викладач кафедри загальновійськових дисциплін, кандидат юридичних наук.

Затверджено на засіданні кафедри загальновійськових дисциплін
(протокол № 1 від 01 вересня 2020 р.)

Оновлену редакцію (зі змінами та доповненнями) затверджено на
засіданні кафедри загальновійськових дисциплін
(протокол № 12 від 22 червня 2021 р.)
(протокол № 2 від 01 вересня 2022 р.)

Начальник кафедри – С.С. Корольов,
кандидат історичних наук, доцент

ДАНІ ПРО ВИКЛАДАЧА

Назва навчальної дисципліни	«Військова педагогіка та психологія (у тому числі лідерство)»
Статус навчальної дисципліни	обов'язкова
Викладач	Опанасенко Наталія Олегівна, викладач кафедри загальновійськових дисциплін Військово-юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, кандидат юридичних наук.
Контактний телефон	+ 38 057 704 90 61
E-mail	n.o.opanasenko@nlu.edu.ua
Консультації	Відповідно до розробленого графіку індивідуальних консультацій
Онлайн консультації	Під час дистанційного навчання проводяться консультації із використанням платформ Moodle, Zoom та ін.

Анотація навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Військова педагогіка та психологія (у тому числі лідерство)» входить до ядра освітньо-професійної програми за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти і спрямована на формування фахових компетентностей за спеціалізаціями в рамках загальновійськових дисциплін. Розглядаються особливості розвитку та становлення вітчизняної військової психології, її місце та роль в умовах реформування Збройних Сил України на сучасному етапі. Висвітлюються основні проблеми психології особистості військовослужбовця та військового колектива, психологічні аспекти підготовки військовослужбовців до бойових дій. Аналізується психологія спілкування у військовому середовищі, стратегія та тактика розв'язування конфліктів в умовах військової діяльності та підготовки військових частин і підрозділів. Розглядаються педагогічні основи організації роботи з особовим складом та досліджуються основні напрямки використання досягнень військової педагогіки у забезпеченні ефективного вирішення завдань, що стоять перед Збройними Силами України у військово-юридичній діяльності.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни «Військова педагогіка та психологія (у тому числі лідерство)» є надання курсантам (студентам) комплексних знань про психолого-педагогічне забезпечення в силових та спеціальних структурах України, формування у курсантів здібностей психолого-педагогічного аналізу військової діяльності та військової дисципліни, а також розвиток та вдосконалення інтелектуальних, духовних та фізичних можливостей особистості майбутнього офіцера із врахуванням сучасних досягнень психологічної і педагогічної наук.

Завдання:

- навчити курсантів методиці оцінки морально-психологічного стану особистості і військових колективів;
- розкрити організацію та методику проведення індивідуально-виховної роботи з урахуванням особливостей психологічних процесів, станів та утворень психологічної структури особистості в організації навчально-виховного процесу з військовослужбовцями;
- озброїти курсантів знаннями про особливості прояву психології особистості і колективу в умовах військової діяльності, знаннями щодо сутності та змісту навчально-виховного процесу з військовослужбовцями;
- забезпечити оволодіння курсантами методикою застосування принципів і методів виховання у військово-юридичній діяльності;
- сформувати у курсантів педагогічну культуру сучасного військового керівництва, постійну потребу у самовдосконаленні.

Навчальна дисципліна у структурі освітньо-професійної програми.

Міждисциплінарні зв'язки

Пререквізити: навчальні дисципліни, що передують вивченню цієї дисципліни та пов'язані з нею: «Статути Збройних Сил України та їх практичне застосування (у тому числі стройова підготовка)», «Стрілецька

зброя та вогнева підготовка», «Фізичне виховання та спеціальна фізична підготовка».

Кореквізити: навчальні дисципліни, які викладаються паралельно з цією дисципліною: «Бойова система виживання воїнів (у тому числі тактична медицина)», «Основи військового управління (у тому числі штабні процедури НАТО)», «Управління повсякденною діяльністю підрозділів (у тому числі охорона державної таємниці)», «Організаційно-правове забезпечення оборонної реформи за принципами, стандартами та процедурами НАТО», «Військова адміністрація», «Організаційно-правове забезпечення контролю та управління ризиками в Міністерстві оборони України та Збройних Силах України»

Постреквізити: навчальні дисципліни, які викладаються після цієї дисципліни та пов'язані з цією: «Морально-психологічне забезпечення підготовки та застосування Збройних Сил України», «Правове забезпечення управління персоналом в Збройних Силах України», «Гендерна рівність в оборонній сфері».

Очікувані результати навчання здобувача вищої освіти

У результаті засвоєння навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен демонструвати такі результати навчання:

РН НД 1.1. Аналізувати теоретико-методологічні основи психологічних теорій і концепцій.

РН НД 1.2. Вивчати та враховувати індивідуально-психологічні особливості військовослужбовців у військово-юридичній діяльності.

РН НД 1.3. Оцінювати та прогнозувати морально-психологічний стан військовослужбовців.

РН НД 1.4. Аналізувати та прогнозувати вплив факторів бойової діяльності та військової служби на ефективність функціонування психіки військовослужбовців.

РН НД 1.5. Вивчати та враховувати психологічні особливості

військових колективів у військово-юридичній діяльності.

РН НД 1.6. Оцінювати та прогнозувати морально-психологічний стан військових колективів.

РН НД 1.7. Прогнозувати, попереджувати та розв'язувати психологічні конфлікти в військовому середовищі.

РН НД 1.8. Аналізувати теоретико-методологічні основи педагогічних концепцій.

РН НД 1.9. Робити психолого-педагогічний аналіз військової діяльності та військової дисципліни.

РН НД 2.1. Застосовувати принципи навчання у військово-педагогічному процесі.

РН НД 2.2. Застосовувати принципи виховання у військово-педагогічному процесі.

РН НД 2.3. Застосовувати методи навчання у військово-педагогічному процесі.

РН НД 2.4. Застосовувати методи виховання у військово-педагогічному процесі.

РН НД 2.5. Застосовувати форми навчання у військово-педагогічному процесі.

РН НД 2.6. Застосовувати форми виховання у військово-педагогічному процесі.

РН НД 2.7. Аналізувати стан та ефективність організації процесу навчання військовослужбовців та підготовки військових частин і підрозділів.

РН НД 2.8. Аналізувати стан та ефективність організації процесу виховання військовослужбовців.

РН НД 2.9. Застосовувати сучасні технології навчання у навчально-виховній роботі.

РН НД 2.10. Застосовувати сучасні технології виховання діяльності у навчально-виховній роботі.

РН НД 2.11. Формувати у військовослужбовців національну

самосвідомість і високі патріотичні якості, схильність до загальнолюдських і відданість національно-історичним цінностям українського народу, високоморальні норми поведінки, готовність і здатність захищати українську державу і народ України.

РН НД 2.12. Демонструвати уміння щодо впровадження різноманітних стилів управління командира, авторитету та лідерства в процесі управлінської діяльності, знання загальних факторів управлінської діяльності сучасного командира.

**Види навчальних занять та самостійна робота
для здобувачів вищої освіти денної форми навчання**

№ з/п	Аудиторні заняття(контактні)		Самостійна робота (в годинах)
	Теми лекцій	Теми практичних занять	
1	Предмет, завдання і методи військової психології. Роль психологічних знань у військово-юридичній діяльності	Предмет, завдання і методи військової психології. Роль психологічних знань у військово-юридичній діяльності	2
2	Психологія особистості воїна	Психологія особистості воїна	2
3	Психологія військового колективу	Психологія військового колективу	2
4	Психологічні аспекти лідерства та управління у військовому колективі	Психологічні аспекти лідерства та управління у військовому колективі	2
5	Роль і місце військової педагогіки в підготовці військовослужбовців	Роль і місце військової педагогіки в підготовці військовослужбовців	2

6	Військово-педагогічний процес	Військово-педагогічний процес	2
7	Принципи навчання і педагогічні умови їх застосування у військово-юридичній діяльності.	Принципи навчання і педагогічні умови їх застосування у військово-юридичній діяльності.	2
8	Методи і форми навчання і педагогічні умови їх застосування у військово-юридичній діяльності.	Методи і форми навчання і педагогічні умови їх застосування у військово-юридичній діяльності.	2
9	Сутність і характеристика процесу виховання військовослужбовців.	Сутність і характеристика процесу виховання військовослужбовців.	2
10	Принципи і методи виховання військовослужбовців, педагогічні умови їх застосування у військово-юридичній діяльності.	Принципи і методи виховання військовослужбовців, педагогічні умови їх застосування у військово-юридичній діяльності.	2

Самостійна робота студентів

Самостійна робота курсантів (студентів) – це форма організації освітнього процесу, що охоплює різноманітні види індивідуальної і колективної навчальної діяльності, яка здійснюється під час аудиторних або позааудиторних занять під загальним чи безпосереднім керівництвом викладача.

Самостійна робота має сприяти:

- 1) самостійному вивченню та аналізу документальних джерел з Військової педагогіки та психології;
- 2) розвитку дослідницьких здібностей, необхідних для застосування на практиці знань щодо психолого-педагогічних засад підготовки та забезпечення діяльності Збройних Сил України;
- 3) вихованню у курсантів (студентів) цілеспрямованості, дисциплінованості, відповідальності та вольових якостей.

Важливою складовою самостійної роботи курсантів (студентів) є науково-дослідна діяльність, що спрямована на розвиток пізнавального

інтересу курсантів (студентів), та спонукає самостійне пізнання, формування власних умовиводів щодо проблемних питань.

Самостійна робота курсантів (студентів) може здійснюватися у таких формах:

- поглиблене вивчення питань, що розглядалися на лекції;
- підготовка доповідей із проблемних питань практичного заняття;
- написання есе та рефератів;
- рецензування наукових статей, робіт інших курсантів (студентів);
- підготовка необхідних матеріалів до активних форм навчання на практичних заняттях;
- розроблення тематичних презентацій;
- виконання тестових і практичних завдань;
- участь у роботі наукового гуртка;
- підготовка до колоквіумів та екзамену.

Самостійна робота курсантів (студентів) має орієнтувати на втілення у життя парадигми перманентного навчання, яке охоплює розвиток навичок і вмінь, які дозволяють демонструвати фахові та предметні знання (компетентності), спроможність ефективно взаємодіяти з іншими особами і виконувати функціональні обов'язки.

Навчально-методичне та інформаційне забезпечення навчальної дисципліни

Нормативно-правові акти

1. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 р. № 889-VIII. *Верховної Ради України*. 2016. № 4. Ст.43. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>
2. Про статут внутрішньої служби Збройних Сил України : Закон України від 24.03.1999 № 448-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 22-23. Ст.194. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/548-14#Text>
3. Про дисциплінарний статут Збройних Сил України: Закон України від

- 24.03.1999 р. № 551—XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999, № 22-23. Ст.197. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/551-14#Text>
4. Про військовий обов'язок і військову службу: Закон України від 25.03.1992 № 2232-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 27. Ст.385. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#Text>
5. Про Збройні Сили України: Закон України від 06.12.1991 р. № 1934-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 9. Ст.108. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12#Text>

Література

1. Основи військової психології: навч. посіб. / Г.В. Бондарев, П.П. Круть. Харків: Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2020.
2. Військова психологія: методологічний аналіз: навч. посібник / П.М. Лісовський. Київ: Кондор, 2017.
3. Основи психології і педагогіки: підручник / М. Й. Варій, В. Л. Ортинський. Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2017.
4. Педагогічні технології та методи навчання у схемах і таблицях: навч. – метод. посіб. / В. А. Кротюк, Н. Б. Щокіна, К. О. Яндола. Харків: ХНУПС, 2019.
5. Вітченко А.О., Осьодло В.І., Салкуцан С.М. Технології навчання у вищій військовій школі: теорія і практика: навч.-метод. посіб. / за заг. ред. В.М. Телелима. Київ: НУОУ ім. Івана Черняхівського, 2016.
6. Балашова С.П., Васильєв С.П., Дубровинський Г.Р. Практичний курс військової психології: навч. посіб., част. 2. Вид. друге, переробл. Київ: КНУ, 2013.
7. Балашова С.П., Васильєв С.П., Дубровинський Г.Р., Кирик В.Л. Практикум із військової психології: навч. посіб. Київ: Видавничо-поліграфічний центр “Київський університет”, 2015.
8. Варій М.Й., Козяр М.М., Коваль М.С. Військова психологія і педагогіка: посібник / за заг. ред. М.Й. Варія. Львів: Вид-во “Сполом”, 2003.

9. Теоретичні основи психології і педагогіки військового колективу : курс лекцій / М. М. Голик, А. Л. Папікян. Львів : ЛВІ, 2006.
10. Ягупов В. Військова психологія. Київ: Тандем, 2004.
11. Стасюк В. В. Військова психологія видородової діяльності: підручник. Київ: Золоті ворота, 2012.
12. Основи психологічної допомоги військовослужбовцям в умовах бойових дій: метод. посіб. / О. М. Коқун, Н. А. Агаєв, І. О. Пішко, Н. С. Лозінська. Київ: НДЦ ГП ЗСУ, 2015.
13. Стасюк В.В. Психологія локальних війн та збройних конфліктів: підручник. Київ: НУОУ імені Івана Черняховського, 2016.
14. Профілактика відхильної поведінки у військовослужбовців: навчально-методичний посібник / А.М. Романишин, Т.М. Мацевко та ін. Львів: НАСВ, 2017.
15. Основи психологічних знань про психічні розлади для військового психолога. Методичний посібник / Коқун О.М., Агаєв Н.А., Пішко І.О., Лозінська Н.С. Київ: НДЦ ГП ЗСУ, 2018.
16. Психологія бою: посібник / Грицевич Т. Л., Гузенко І. М., Капінус О. С., Мацевко Т. М., Романишин А. М.; за ред. А. М. Романишина. Львів: Видавництво «Астролябія», 2017.
17. Хоружий С.М., Пішко І.О., Лозінська Н.С. Психологічна робота з посттравматичними стресовими розладами (ПТСР) у військовослужбовців Збройних Сил України. Частина 2: Групові форми психологічної допомоги військовослужбовцям у подоланні наслідків психологічної травматизації. Методичний посібник. Київ: НДЦ ГП ЗСУ, 2017.
18. Агаєв Н.А., Дикун В.Г., Стасюк В.В. Особливості організації морально-психологічного супроводу в арміях зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : НДЦ ГП ЗС України, 2020.
19. Коқун О.М., Агаєв Н.А. та ін. Психологічне вивчення особового складу Збройних Сил України. Методичний посібник. Київ : ФОП Маслаков, 2019.

20. Стрес-асоційовані розлади здоров'я в умовах збройного конфлікту : монографія / В.С. Гічун та ін. Дніпро: Акцент ПП, 2019.
21. Теорія і практика психологічної допомоги та реабілітації: підручник / колектив авторів; за заг. ред. В. Осьодла. Київ: НУОУ ім. Івана Черняхівського, 2019.
22. Концепція лідерства за стандартами армій країн НАТО (Conception of leadership in accordance with the armies standards of NATO countries) : навч. посіб. / О. Ф. Хміляр та ін. Київ : НУОУ ім. Івана Черняхівського, 2018.
23. Капосльоз Г. В., Глова Л. А., Куліда І. М. Соціальна психологія у військовій діяльності : навч. посіб. Київ : НУОУ ім. Івана Черняхівського, 2018.
24. Психологія екстремальної діяльності: навч. посіб. Харків : НАНГУ, 2017.
25. Психологічне забезпечення у збройних силах зарубіжних країн : навч. посіб. / кол. авт. Київ: НУОУ ім. Івана Черняхівського, 2017.
26. Соціально-психологічні технології управління військовими колективами: навч.-метод. посіб. / Т.Л. Грицевич, О.С. Капінус, Т.М. Мацевко, П.П. Ткачук. Львів: НАСВ, 2018.
27. Стасюк В.В. Психологічне забезпечення діяльності військ (сил): підручник. Київ: НУОУ імені Івана Черняхівського, 2014.
28. Гаврюшенко В.В., Приліпко О.Ф., Прохоров О.А., Шемчук В.А., Шемчук О.М. Особливості міжособистісної взаємодії військовослужбовців у проблемних ситуаціях. Київ : ВІКНУ, 2018.
29. Лисюк О., Мась Н., Степук Н., Сторожук Н. Психолого-педагогічний практикум з психологічного забезпечення професійної діяльності підрозділу: навч.-метод. посіб. Київ: ВІКНУ, 2019.
30. Психологічне забезпечення діяльності силових структур України: навч. посіб./ Г.Р. Дубровинський. Київ: ВПЦ "Київський університет", 2019.

Інтернет-ресурс:

1. Електронний курс на порталі навчальних електронних інформаційних комплексів «НЕІК» «Військова педагогіка та психологія (у тому числі лідерство)»: <https://neik.nlu.edu.ua/>

2. Електронний курс на порталі «Автоматизована система управління навчальним закладом» питання, методичні рекомендації, програма навчальної дисципліни тощо з навчальної дисциплін «Військова педагогіка та психологія (у тому числі лідерство)»: <https://acs.nlu.edu.ua/>

3. Романишин А.М., Бойко О.В., Губенко І.М. Первинна допомога і реабілітація в бойових умовах. URL:
http://warhistory.com.ua/book/pervinna_dopomoga_reab_1_tac_ua_v_boyovih_umovah-21

Вимоги викладача

Здобувачі вищої освіти *повинні*: регулярно відвідувати лекції й практичні заняття; систематично й активно працювати на них; переконливо наводити аргументацію при вирішенні завдань; якісно виконувати письмові завдання, контрольні й самостійні роботи тощо. Практичні заняття, пропущені з поважних причин, можуть бути відпрацьовані за попереднім узгодженням із викладачем.

Здобувачам вищої освіти *рекомендується*: брати участь у наукових конференціях, конкурсах наукових праць, роботі наукового гуртка кафедри, готувати тези наукових доповідей тощо.

Обов'язкова вимога – дотримання здобувачами вищої освіти норм «Кодексу академічної етики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого» (http://nauka.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/08/kodeks_academichnoyi_etyky.pdf).

Під час аудиторних занять дозволяється використовувати гаджети тільки в навчальних цілях (приміром, для перегляду презентацій лекції), а ноутбуки і планшети – для ведення конспектів лекцій і відстеження потрібної інформації.

Контрольні заходи

Система оцінювання якості сформованих компетентностей за результатами засвоєння навчальної дисципліни «Військова педагогіка та психологія (у тому числі лідерство)» передбачає проведення поточного та підсумкового контролю і здійснюється на основі накопичувальної бально-рейтингової системи.

Поточний контроль знань курсантів (студентів) здійснюється у формі усного та письмового опитування на семінарських заняттях, виконанні завдань контрольної роботи та підсумкового контролю у вигляді тестів чи відкритих питань. Під час оцінювання враховуються повнота, глибина, оперативність, конкретність, узагальненість, систематичність, системність, рівень розгортки тости відповідей та усвідомленість змісту матеріалу. За результатами практичних занять з кожного з модулів розраховується середньоарифметична кількість балів (максимальна оцінка – 15 балів відповідно), що включається до підсумкової оцінки знань.

Протягом семестру курсанти (студенти) виконують завдання для самостійної роботи (підготовка усної доповіді, презентації, есе, реферату тощо). Максимальна кількість балів за самостійну роботу протягом семестру – 10 балів.

Формою підсумкового контролю знань курсантів (студентів) з дисципліни є іспит. Максимальна кількість балів, яку студент може отримати за іспит, становить 60 балів. Мінімальна оцінка результатів поточного контролю й самостійної роботи, за якої студент допускається до іспиту, становить 25 балів.

Шкала підсумкового педагогічного контролю

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за 100- бальною шкалою, що використовується в НЮУ

A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	5	90–100
B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	4	80–89
C	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75–79
D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків	3	70–74
E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60–69
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перескладати	2	35–59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов’язковий повторний курс		0 – 34